

Розробники:

Боян-Гладка Світлана Петрівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології і археології Факультету історії, політології і міжнародних відносин

Дрогобицька Оксана Ярославівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології і археології Факультету історії, політології і міжнародних відносин

Костючок Петро Леонтійович – кандидат історичних наук, професор кафедри етнології і археології Факультету історії, політології і міжнародних відносин

Кочкін Ігор Тарасович – старший викладач кафедри етнології і археології Факультету історії, політології і міжнародних відносин

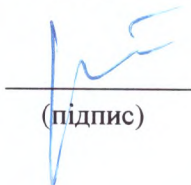
Томенчук Богдан Петрович – кандидат історичних наук, професор кафедри етнології і археології Факультету історії, політології і міжнародних відносин

Шологон Лілія Іванівна – доктор історичних наук, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки факультету історії, політології і міжнародних відносин

Наскрізна програма практик студентів Факультету історії, політології і міжнародних відносин затверджена на засіданні кафедри етнології і археології

Протокол від “27” серпня 2024 р. № 1

Завідувач кафедри етнології і археології

(підпис)

(Томенчук Б.П.)
(прізвище та ініціали)

Схвалено Науково-методичною радою Факультету історії, політології і міжнародних відносин.

Протокол від “28” серпня 2024 р. № 1

“28” серпня 2024 р.

Голова Науково-методичної ради
Факультету історії, політології і
міжнародних відносин

(Гурак І.Ф.)

ЗМІСТ

1. Загальні положення (вступ; мета і завдання практичної підготовки студентів)	4
2. Вимоги до організації і проведення практик (структура практичної підготовки у підрозділі: види практик, послідовність проходження, кількість кредитів (годин) на кожен вид)	11
2.1 Організація практик	11
2.2 Бази практик	15
2.3. Форми контролю. Підведення підсумків практики	18
3. Програма практик	20
3.1. Археологічна навчальна практика	20
3.2. Архівна виробнича практика	26
3.3. Етнографічна виробнича практика	33
3.4. Музейна виробнича практика	42

1. Загальні положення (вступ; мета і завдання практичної підготовки здобувачів освіти освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки, освітня кваліфікація: бакалавр історії та археології.

Наскрізна програма практики студентів Факультету історії, політології і міжнародних відносин – це основний навчально-методичний документ, що регламентує мету, зміст і послідовність проведення практичної підготовки здобувачів освіти освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на визначених базах практики, підведення підсумків практики студентів і містить рекомендації щодо видів, форм і методів контролю якості підготовки (рівня знань, умінь та навичок), які студенти мають отримувати під час проходження практики за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр».

Наскрізним принципом, що визначає професіограму майбутнього історика, археолога є принцип зв'язку теорії з практичною діяльністю. Наскрізну програму практики студентів Факультету історії, політології і міжнародних відносин розроблено у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», до «Положення про організацію та проведення практики у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» від 28 березня 2023 р., «Стратегії розвитку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» на 2020–2025 рр.», навчального плану спеціальності й кваліфікаційної характеристики, освітньої програми, інструкції з охорони праці та навколишнього середовища. Наскрізна програма враховує побажання стейкхолдерів, висловлених під час методичних нарад, зустрічей.

Практика студентів є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки і спрямована на закріплення теоретичних знань з археології, історії України, всесвітньої історії, архівознавства, загальної етнології, етнографії, музеєзнавства отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, формування та розвиток у студентів спеціальності 032 «Історія та археологія» професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретної професійної ситуації, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, знаряддями праці в галузі їх майбутньої спеціальності історика, археолога, визначених ОП підготовки фахівців першого

(бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки.

Наскрізна програма забезпечує:

- 1) цілісність професійної підготовки студента як науковця, визначеної змістом професійної діяльності, тобто обґрунтовану послідовність процесу формування у студентів системи професійних умінь та навичок відповідно до функціональної діяльності;
- 2) оптимальний зв'язок змісту практики із змістом з навчального плану;
- 3) послідовне розширення кола умінь та навичок, їх поступове ускладнення при переході від одного виду практики до іншого;
- 4) безперервність і наступність практики при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до програмних результатів ОП.

Можна виокремити *загальні принципи проходження практики* студентами Факультету:

- ✓ органічний зв'язок теорії з практикою;
- ✓ відповідності цілей навчання запитам суспільної практики;
- ✓ творчого володіння досягненнями педагогіки і передовим досвідом викладання;
- ✓ єдність навчання і виховання;
- ✓ свідомість і активність студентів;
- ✓ самостійність студентів у навчанні;
- ✓ науковість, професійна спрямованість навчання і зв'язок його з виробництвом;
- ✓ свідомого і міцного оволодіння знаннями, уміннями і навичками;
- ✓ планування і системності (систематичності);
- ✓ вибору і застосування доцільних засобів і методів навчання;
- ✓ відповідності організованої форми спільної діяльності викладача і студентів змістовній стороні цієї діяльності (зміст, методи, засоби і результати навчання);
- ✓ колективного характеру навчання і врахування індивідуальних особливостей студентів;
- ✓ перевірки і самоперевірки результатів навчання на основі регулятивних рішень.

Наскрізна програма дає повну уяву про всю систему практичної підготовки здобувачів освіти освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки.

Метою практики є оволодіння студентами спеціальності 032 «Історія та археологія» Факультету історії, політології і міжнародних відносин сучасними

методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії – історик, археолог, формування у них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах польової археологічної роботи, архівних установах, польовій етнографічній експедиції музейних установах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. Метою практики є здобуття студентами навичок професійної діяльності історика, археолога.

Практика має велике значення для підготовки та формування фахівця – історика, археолога, і дає змогу:

- оволодіти необхідними знаннями щодо сучасних змін у державотворенні, умінням і навичками прийняття та пошуку інноваційних шляхів вираженої раціональності у майбутній професійній діяльності історика, археолога;

- виявити уміння та навички організаторської, управлінської діяльності щодо забезпечення трудової та технологічної дисципліни, створення безпечних умов праці для здоров'я;

- приймати професійні рішення з урахуванням їх соціальних та психологічних наслідків;

- забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з реальним навчальним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних практичних, навчальних, розвивальних та виховальних завдань;

- поглиблювати теоретичні знання студентів з фахових дисциплін і на їх основі продемонструвати навички пошуку джерел в галузі археології, архівознавства, етнології, музеєзнавства;

- розвивати в практикантів уміння проводити самостійно пошук первинних археологічних, архівних, етнографічних, музейних джерел;

- виховувати у студентів повагу і шанобливе ставлення до фаху історика, археолога;

- формувати в майбутніх істориків науково-пошукові вміння і навички, що сприяють розвиткові професійних якостей, потреби в самоосвіті;

- сприяти становленню особистості студента-практиканта;

- формувати вміння проводити дослідницьку роботу.

Відповідно до навчального плану підготовки фахівців освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки передбачено наступні види практик (табл. 1).

У наскрізній програмі з кожного виду практики подано: мету і завдання, бази практики, перелік звітної документації, методи перевірки рівня знань, умінь, навичок, яких досягли студенти.

Структура наскрізної програми практики здобувача освіти чітко прописана в ОПП «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки.

Під час практики здобувачі освіти спеціальності 032 «Історія та археологія» повинні **знати**:

- поняття культурний шар і специфіку його залягання в залежності від різних історично-природничих факторів, а також вивчити різні аспекти дослідження культурних шарів та археологічних об'єктів, а саме: методика різних стадій розкопок, фіксація і документація об'єктів і пам'яток, складання інвентарного польового опису, виготовлення креслень і малюнків, методи консервації пам'яток;

- найважливіші законодавчі акти у галузі архівної справи;

- закономірності, принципи, методи, форми роботи архівних установ;

- напрямками та формами роботи архівних установ щодо комплектування, обробки, систематизації, обліку, зберігання та використання архівних документів тощо;

- теорію і методика польових досліджень, «Кодекс професійної етики етнологів»;

- основні поняття етнографічної науки, її методологію і завдання;

- етнографічне районування України, його характеристики та особливості;

- особливості життєдіяльності етнічних та етнографічних груп на території України;

- основні риси сільськогосподарської культури, поселення і житла, комплекси одягу етнографічних районів України;

- народні промисли і народні ремесла, традиції народного харчування, особливості матеріальної культури в різних районах України;

- суспільні відносини на Україні в їх історичному розвитку, громадський та сімейний побут, народний етикет;

- основні ознаки усної народної творчості, календарні свята та обряди, народні знання та вірування тощо;

- найважливіші законодавчо-нормативні документи у сфері музейної справи;

- тенденції розвитку сучасних музейних установ;

- закономірності, принципи, методи, форми і засоби музеєзнавчої роботи;

- особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у музейних установах відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти;

- структуру і динаміку розвитку музейних установ світу;

– методи підготовки та проведення екскурсії.

Під час практики студенти мають **вміти:**

- провести археологічну розвідку або пошук;
- провести збір і опрацювання підйомного матеріалу;
- підготувати розбивку шурфу або розкопу;
- навчитися самостійно складати плани розкопів та його окремих квадратів або ж секторів, вести польову документацію, перш за все щоденник;
- систематизувати та обробляти археологічний матеріал, проводити його консервацію;
- здійснювати раціональний пошук, відбір, аналітичну і синтетичну критику архівних документів і матеріалів;
- оволодіти методикою використання архівних документів у науково-дослідній, навчально-виховній та іншій роботі за професійною спрямованістю;
- самостійно скласти тематичний запитальник;
- здійснювати опитування респондентів і належно фіксувати отриману інформацію;
- користуватися технічними засобами (диктофон, фотоапарат, відеокамера).
- складати плани-роботи діяльності музею;
- аналізувати наукову й методичну літературу й використовувати її для складання тематико-експозиційного плану та написання тексту екскурсії;
- обирати ефективні прийоми роботи із відвідувачами музею;
- відбирати й використовувати відповідні методи для підготовки музейної експозиції.

Компетентності.

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК10. Здатність працювати в команді.

Спеціальні компетентності:

СК1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК6. Здатність використовувати різні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

Програмні результати навчання:

ПРН2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки

ПРН9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів діяльності.

Проведення кожного виду навчальної практики здобувачів освіти забезпечено супровідними матеріалами, а саме: робочими програмами, інструктивно-методичними матеріалами, переліком конкретних завдань щодо змісту етапів практики, оформлення звітної документації, критеріями оцінювання, що дозволяють студентам впевнено й успішно виконувати цей вид діяльності.

На основі наскрізної програми практики студентів (НППС) Факультет **розробляє або перезатверджує робочі програми (положення)** відповідних видів практики освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня

за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки згідно з термінами (фаз) практики. **Робочі програми** практики студентів входять до комплексу основних навчально-методичних документів, які реалізують завдання освітньо-професійної програми підготовки і освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівців за напрямом освіти та відповідають їх змісту щодо практичних знань і навичок.

Для студентів і керівників практик Факультету та бази практики **робочі програми практики студентів є основним навчально-методичним документом**, на підставі якого розробляються інші методичні документи.

2. Вимоги до організації і проведення практик (структура практичної підготовки у підрозділі: види практик, послідовність проходження, кількість кредитів (годин) на кожен вид)

2.1. Організація практик

Види та обсяг практик відображається відповідно в навчальних планах і графіках навчального процесу.

Для освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки передбачені наступні види практик:

Назва практики	Напрямок підготовки, спеціальність	Курс	Семестр	Кількість тижнів	Кількість годин		Форма контролю
					всього	ЄКТС	
Навчальна археологічна практика	032 «Історія та археологія»	перший	другий	2 тижні	90	3,0	залік
Виробнича архівна практика	032 «Історія та археологія»	другий	четвертий	2 тижні	90	3,0	залік
Виробнича етнографічна практика	032 «Історія та археологія»	третій	шостий	2 тижні	90	3,0	залік
Виробнича музейна практика	032 «Історія та археологія»	четвертий	восьмий	2 тижнів	90	3,0	залік

На основі наскрізної програми практики студентів щорічно розробляються або перезатверджуються робочі програми відповідних видів практики. Для студентів та керівників практики від навчального закладу та бази практики робочі програми практики студентів є основним навчально-методичним документом, на підставі якого розробляються інші методичні документи.

Організаційно-фінансове керівництво координується завідувачем відділу практики Університету.

Безпосереднє навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечують керівники практики від структурних підрозділів Університету. До керівництва практикою залучаються досвідчені викладачі кафедри.

Продовження (зміна періоду проведення) практики регламентується розпорядженням структурного підрозділу (коледжу, факультету, навчально-наукового інституту) Університету.

Структурний підрозділ подає відділу практики в електронному варіанті службове подання для підготовки наказу про проведення практики. Керівник практики від підрозділу та керівники-методисти циклових комісій і кафедр розподіляють між собою проведення всіх організаційних заходів щодо практики (настановча конференція, інструктаж з техніки безпеки, супровідні документи тощо).

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики, є:

- розробка НПП та робочої програми студентів, підготовка яких здійснюється за спеціальністю 032 «Історія та археологія»;
- визначення баз практик;
- призначення керівників практики згідно наказів ректора Університету;
- укладання угоди на проведення практики між ВНЗ і базою практики;
- складання плану роботи та тематики індивідуальних завдань на практику;
- підготовка форм звітної документації за результатами проведення практики.

Наказом керівника закладу вищої освіти про проведення практики студентів визначається:

- місце та терміни проведення практики;
- склад студентських груп;
- відповідальний керівник за організацію практики та оформлення підсумкового звіту за її результатами;
- посадова особа, на яку покладено загальну організацію практики та контроль за її проведенням (проректор з науково-педагогічної роботи, декан факультету, заступник декана).

Факультетським керівником практик спеціальності 032 «Історія та археологія» є керівники-методисти: археологічної (навчальної) практики – доцент кафедри етнології і археології Томенчук Богдан Петрович, старший викладач Кочкін Ігор Тарасович, архівної виробничої – професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Шологон Лілія Іванівна, етнографічної виробничої – доцент кафедри етнології і археології Боян-Гладка Світлана Петрівна, Костючок Петро Леонтійовича, музейної виробничої – доцент кафедри етнології і археології Дрогобицька Оксана Ярославівна.

Керівники практики структурного навчального підрозділу Університету здійснюють такі заходи:

- перед початком практики контролюють підготовленість баз практики та проводить необхідну підготовчу роботу до прибуття студентів-практикантів;

- забезпечують проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки, надання студентам-практикантам необхідних документів, робочої програми практики, щоденника, календарного плану, індивідуального завдання, методичних рекомендацій тощо);

- повідомляють студентам про систему звітності з практики, прийняту кафедрою та відображеною у РПП;

- у складі комісії приймають заліки з практики;

- подають завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо її поліпшення та відомість про підсумки практики студентів.

Керівник-методист практики від кафедри:

- у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з робочою програмою;

- розробляє план роботи практик та тематику індивідуальних завдань, яка враховує передбачувані теми бакалаврських робіт;

- бере участь у розподілі студентів за місцями практики та конференціях і нарадах з питань організації і проведення практики;

- відслідковує своєчасне прибуття студентів до місць практики;

- контролює виконання студентами правил трудового розпорядку;

- вносить пропозиції щодо вдосконалення практики;

- разом зі студентами бере участь у археологічних розкопках й польовому зборі етнографічного матеріалу та здійснює контроль за виконанням студентами завдань практики;

- бере участь у роботі комісії при підведенні підсумків практики та вносить пропозиції щодо оцінювання результатів роботи студентів;

- пропонує кандидатуру студента на участь у конкурсі за кращого студента-практиканта.

Керівник практики від бази практики:

- контролює забезпечення необхідних умов побуту, перебування студентів в польових умовах та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;

- разом зі студентами-практикантами бере участь у польовому зборі матеріалу та здійснює контроль за виконанням студентами завдань практики;

- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проведення;

- надає методичну допомогу студентам під час виконання ними плану роботи практики та індивідуальних завдань і збору матеріалів до випускної роботи;

- проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику, а також у випускній роботі;
- інформує студентів про порядок надання звітів про практику;
- приймає захист звітів студентів про практику у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики студентів, атестує їх і виставляє оцінки в залікові книжки;
- здає звіти студентів про практику на кафедру.

На початку практики студенти повинні ознайомитися з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики та правилами перебування студентів у польових умовах, порядком отримання документації та матеріалів. На час проходження практики на студентів розповсюджуються правила внутрішнього трудового розпорядку організації чи установи.

Тривалість робочого часу студентів під час проходження практики регламентується Кодексом законів про працю України і складає для студентів віком від 15 до 16 років 24 години на тиждень, від 16 до 18 років – 36 годин на тиждень (ст. 51 із змінами, внесеними Законами № 871-12 від 20.03.91, № 3610-12 від 17.11.93, № 263/95 ВР від 05.07.95), від 18 років і старше – не більше 40 годин на тиждень (ст. 50 в редакції Закону № 871-12 від 20.03.91, із змінами, внесеними Законом № 3610-12 від 17.11.93). Бази практик в особі їх перших керівників разом з університетом несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики студентів. Обов'язки безпосередніх керівників, призначених базами практики, зазначені в окремих розділах договорів на проведення практики.

Права та обов'язки студентів

Студенти-практиканти зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики (відповідного підрозділу), керівників-методистів направлення, методичні матеріали (робочу програму, силабус, методичні вказівки, щоденник, індивідуальне завдання), консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно здати матеріали практики, передбачені силабусом, та у зазначені терміни скласти диференційований залік з практики.

Студенти-практиканти мають право:

- за наявності вакантних місць студенти можуть бути зарахованими на штатні посади, якщо робота на них відповідає вимогам робочої програми. При цьому не менше 50 відсотків часу відводиться на загально-професійну підготовку за програмою практики;

- повторного проходження практики у разі відсутності на базі практики з поважної причини за умови надання відповідних документів та за рішенням керівництва підрозділу університету;

- на проходження практики за майбутнім місцем працевлаштування, якщо вони навчаються в університеті за цільовим направленням;

- проходити практику на випускному курсі за майбутнім місцем працевлаштування (за умови представлення документів про своє працевлаштування після закінчення Університету);

- у разі дистанційної / змішаної форми організації праці практики на підприємстві, у закладі чи установі, здобувач освіти має право проходити практику у відповідній формі організації.

Проходження практики за межами України.

Для поглиблення теоретичних знань і набуття необхідних компетентностей здобувачів освіти Університету можуть скеровувати для проходження практики за межі України. Групи студентів для проходження практики за межами України формують відповідно до укладених угод з установами, організаціями та підприємствами інших країн. Відповідальність за якісне формування груп покладається на деканів факультетів, директорів навчально-наукових інститутів, завідувачів кафедр / циклових комісій тощо. Програму проходження практики за межами України готують викладачі фахової кафедри. Після повернення в Україну студенти зобов'язані представити звітну документацію й захисти її згідно із загальними вимогами.

2.2 Бази практик

Практика студентів Факультету проводиться на базах практики, які забезпечують виконання у повному обсязі робочих навчальних планів і робочих програм практик. У своєму складі бази практик мають фахівців – археологів, істориків, архівістів, етнографів, етнологів, музеєзнавців, які виконують роботи відповідно до профілю підготовки студента.

Базами археологічної практики є ДП «Культурна спадщина Прикарпаття» охоронної археологічної служби України Інституту археології НАН України, Національний заповідник «Давній Галич», Івано-Франківський краєзнавчий музей. Археологічна практика проводиться, як правило, на пам'ятках західноукраїнського регіону, котрі досліджуються викладачами кафедри етнології і археології університету, науковими працівниками загаданих

наукових закладів. Безпосередніми (технічними) базами археологічної практики слугують польові табори у населених пунктах поблизу досліджуваних археологічних пам'яток. Польовий табір розташовується у пристосованих приміщеннях на території населеного пункту або в польових умовах (мобільний, наметовий табір) безпосередньо біля археологічної пам'ятки. Мобільний польовий табір створюється з наметів, пересувних будиночків, спорядження для проведення польових археологічних досліджень, а також для організації харчування на місці проведення робіт (<https://kea.pnu.edu.ua/arkheolohichna-praktyka/>).

Архівна практика проводиться на базі Державного архіву Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). Виходячи з можливостей архіву і наявного контингенту студентів на четвертому курсі, проходження практики здійснюється позмінно. Базами для проходження практики за індивідуальним графіком можуть використовуватись Івано-Франківський міський та інші державні архіви, архівні відділи районних державних адміністрацій, архівні підрозділи підприємств, установ і організацій тощо. Всі ці особливості обумовлюються у наказі ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, що видається щорічно до початку практики. Наказом визначаються терміни і бази її проведення, розподіл студентів та призначаються керівник-методист (<https://kis.pnu.edu.ua/sample-page/praktyka/>).

Бази етнографічної практики є науково-дослідницькі інституції, спеціалізовані інститути, музеї, заклади культури, відділи освіти райдержадміністрацій, які відповідають вимогам програми практики, що забезпечені висококваліфікованими кадрами (наукові співробітники, культурологи) і відповідають вимогам програми практики відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів. Це Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, Національний заповідник «Давній Галич», Долинський краєзнавчий музей «Бойківщина» ім. Тетяни і Омеляна Антоновичів, Національний природний парк «Гуцульщина», Національний природний парк «Верховинський». Етнографічна практика проводиться в населених пунктах Гуцульщини, Бойківщини, Лемківщини, Покуття і Опілля у вигляді польових таборів, котрі розташовуються на території населеного пункту в приміщеннях шкіл, народних будинків, приватних садибах. Практика проводиться спільно з іншими інституціями: науково-дослідницькими інститутами, спеціалізованими інститутами, музеями, закладами культури. Це у свою чергу дозволяє студентам глибше пізнати історію населених пунктів і популяризувати її серед широких кіл населення. Студенти-заочники проходять практику за місцем проживання (<https://kea.pnu.edu.ua/etnohrafichna-praktyka/>).

Базою музейної практики є Івано-Франківський краєзнавчий музей, з яким Факультет історії, політології і міжнародних відносин уклав угоду про наукове співробітництво, в тому числі і стосовно навчальної практики студентів.

Для успішного виконання усіх видів діяльності Івано-Франківський краєзнавчий музей тісно співпрацює з іншими музейними установами та науково-дослідними підрозділами (Музеєм народної архітектури і побуту (м. Львів), Інститутом народознавства НАН України (м. Львів), Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України (м. Київ) тощо. За умови погодження із керівництвом навчального закладу, студенти можуть самостійно підбирати для себе базу практики і пропонувати її для використання.

Студенти-заочники можуть проходити практику в Івано-Франківському краєзнавчому музеї, або за місцем проживання (<https://kea.pnu.edu.ua/muzeyna-praktyka/>).

З базами практики підрозділи Факультету завчасно укладають угоди на її проведення. Тривалість дії угоди погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період конкретного виду практики або до п'яти років.

Студенти можуть самостійно з дозволу відповідних кафедр комісії підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання.

Разом із вищими навчальними закладами, які мають споріднені спеціальності, університет може створюватися бази або експедиції (етнографічні, археологічні тощо).

На практику студенти направляються наказом ректора Університету.

В окремих випадках здобувачі вищої освіти можуть проходити практику за місцем проживання, праці чи навчання. При отриманні подвійної освіти всі види практик перезараховуються.

Для студентів-іноземців бази практики передбачаються у відповідному контракті чи договорі щодо підготовки фахівців і можуть бути розташовані як на території країн-замовників, так і в межах України.

Студенти-іноземці отримують програму практики, індивідуальні завдання, складають звіт в порядку, установленому кафедрою, цикловою комісією.

Матеріальне забезпечення

Джерела фінансування практики студентів університету визначаються формою замовлення на фахівців: державне або регіональне, кошти фізичних чи юридичних осіб. Витрати на практику студентів університету є складовою частиною загальних витрат на підготовку фахівців. Розмір витрат на практику

студентів визначається із розрахунку вартості проходження практики одного студента за тиждень. Форма та порядок оплати праці безпосередніх керівників-методистів практики від бази практики визначається взаємною домовленістю сторін в договорі на проведення практики студентів університету. Оплата лекцій, практичних, лабораторних, семінарських занять і консультацій (загальною тривалістю не більше шести годин на тиждень на групу студентів), передбачених РПП, які проводяться на базах практики кваліфікованими спеціалістами структурних підрозділів цих баз (які не керують практикою студентів), здійснюється за фактично виконані години за нормами погодинної оплати згідно з чинним законодавством України за рахунок коштів університету. Під час практики, у період роботи на робочих місцях і посадах з виплатою заробітної плати, за студентами зберігається право на одержання стипендії за результатами підсумкового контролю.

2.3. Форми контролю. Підведення підсумків практики

Студенти зобов'язані виконувати установлений на базі практики режим праці. Контроль за початком і закінченням роботи покладається на старост груп і відповідальних осіб бази практики. Основною формою контролю за діяльністю студентів-практикантів є самоконтроль у вигляді систематичного ведення щоденника практики і чіткого дотримання виконання індивідуального плану. Видом контролю є самоконтроль.

Щотижневою формою контролю є перевірка керівником практики щоденників студентів і ознайомлення з усіма опрацьованими матеріалами. Підсумкова звітність має на меті узагальнення результатів, отриманих за термін проходження практики.

Після закінчення терміну практики студенти звітують перед кафедрою, відповідним підрозділом про виконання РПП та індивідуального завдання.

Загальна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту в друкованому та електронному вигляді. Звіт в електронному вигляді разом з іншими документами (щоденник, план роботи практики та ін.), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами, передбаченими РПП, подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури та інші. Оформляється звіт за вимогами, які передбачені РПП.

Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеній завідувачем кафедру. До складу комісії входять керівник практики підрозділу університету (кафедри), керівники-методисти практики від кафедр і, за можливості, від баз практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни.

Підсумки практики підводяться на засіданні кафедр:

- підведення підсумків роботи практикантів;
- виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі;
- оцінка рівня теоретичної і практичної підготовленості студентів до роботи за спеціальністю;
- оцінка якості роботи з організації практики її керівниками;
- визначення заходів, спрямованих на подальше поліпшення практики.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний навчальний план (залікову книжку) студента за підписами керівника-методиста від підрозділу Університету і членів комісії та враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії. Здобувач освіти, який не виконав програму практики, відраховується з Університету. Якщо програма практики не виконана студентом з поважної причини, то Університет надає можливість студенту пройти практику повторно (в межах графіка освітнього процесу).

Підсумки практики заслуховуються вченою радою Факультету не менше одного разу протягом навчального року.

Загальна оцінка за практику – 100 балів. Критерії оцінювання визначені у програмах практик і відповідають відповідній шкалі оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3. Програма практик

I. Навчальні практики

Навчальна практика є першим етапом наскрізної практики освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки, під час якої здобувачі освіти можуть отримати первинні навички професійної діяльності.

1. Археологічна (навчальна) практика (I курс)

Археологічна практика є навчальною практикою – складовою частиною і обов'язковим елементом навчальної програми. Згідно з навчальним планом професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки, студенти Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника проходять археологічну практику влітку (червень місяць) у другому семестрі після закінчення занять на першому курсі. Строк проведення практики – 2 тижні, що складає 90 годин (3 кредити). Проходження практики кожним студентом є обов'язковим, як і вивчення теоретичних дисциплін навчального плану.

Науково-навчальною базою археологічної практики студентів є кафедра етнології і археології та Навчально-науковий інститут історії, етнології і археології Карпат Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, а також Інститут археології НАН України (м. Київ), ДП «Культурна спадщина Прикарпаття» охоронної археологічної служби України Інституту археології НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів), Національний заповідник «Давній Галич», Івано-Франківський краєзнавчий музей, з якими Факультет історії, політології і міжнародних відносин уклав угоду про співробітництво, в тому числі і стосовно практики студентів.

Археологічна практика проводиться, як правило, на пам'ятках західноукраїнського регіону, котрі досліджуються викладачами кафедри етнології і археології університету, науковими працівниками згаданих наукових закладів.

Безпосередніми (технічними) базами археологічної практики слугують польові табори у населених пунктах поблизу досліджуваних археологічних пам'яток. Польовий табір розташовується у пристосованих приміщеннях на території населеного пункту або в польових умовах (мобільний, наметовий табір) безпосередньо біля археологічної пам'ятки. Польовий табір створюється з наметів, пересувних будиночків, спорядження для проведення польових

археологічних досліджень, а також для організації харчування на місці проведення робіт.

Оптимальний кількісний склад групи студентів, яка проходить археологічну практику під час польового дослідження пам'ятки, не має перевищувати 15 осіб. Навчальне навантаження викладача – керівника археологічної практики визначається з розрахунку 4 год. на день на академічну групу (підгрупу).

Під час практики кожний студент є членом колективу експедиції, у складі якої він проходить практику. Студент повинен повністю виконувати завдання, передбачені програмою практики, забезпечувати високу якість виконуваних робіт, неухильно дотримуватись правил внутрішнього розпорядку та техніки безпеки, брати участь у дослідницьких та побутових роботах експедиції, мати зразкову трудову дисципліну, систематично вести польовий щоденник практики та своєчасно скласти звіт про її проходження.

У період проходження практики студенти підлягають усім правилам внутрішнього розпорядку експедиції. У випадку порушення трудової дисципліни студент може бути відправлений до університету з повідомленням причин, які потягли за собою усунення його від практики.

Керівник практики організує проведення запланованих програмою практики робіт, контролює їх виконання, стежить за дотриманням правил внутрішнього розпорядку та техніки безпеки, трудовою дисципліною практикантів.

Назва практики	Напрямок спеціальності	Курс	Семестр	Кількість тижнів	Кількість годин		Форма контролю
					всього	ЄКТС	
Археологічна практика	032 Історія та археологія	перший	другий	2 тижні	90	3,0	залік

Археологічна практика складається з трьох етапів (2 тижнів):

1. Підготовчий етап (ознайомлення з порядком проходження практики; проведення настановчої наради та інструктажу з техніки безпеки; ознайомлення з графіком роботи бази практики).

2. Основний (проведення ознайомлюючої екскурсії, ознайомлення з роботою відділів бази практики та розподіл по робочих місцях; аналіз науково-методичної літератури з вибраного напрямку, опрацювання матеріалів з вибраної теми; підготовка та апробація тексту екскурсії; участь у наукових заходах установи; систематичне консультування з керівником практики).

3. Підсумковий. Підготовка звітної документації, її захист і підсумкове оцінювання результатів практики.

Мета археологічної практики – ознайомлення студентів з сучасними методами польових археологічних досліджень, набуття ними навичок роботи в

археологічних експедиціях, закріплення знань з теоретичного курсу «Археологія». Студенти також знайомляться з статтями Законів України «Про охорону культурної спадщини», «Про охорону археологічної спадщини», які стосуються археологічних пам'яток, положенням про Відкритий лист.

Друга мета археологічної практики є навчально-виховною та визначає такі завдання:

- отримання практикантами навичок постановки польового табору, організації його функціонування та життєзабезпечення.
- вироблення вмінь, необхідних для життя в польових умовах (заготівля дров, розпалювання багаття, варіння їжі, підтримання порядку на місці проживання і т.п.).
- отримання студентами практичних знань з організації взаємовідносин всередині відносно ізольованого колективу, структурування вільного часу, вироблення навичок взаємодопомоги тощо.

Всі отримані вміння, навички, досвід польового життя і роботи можуть бути використані практикантами в своїй подальшій науковій діяльності.

Завдання археологічної практики: студентам потрібно засвоїти характерні особливості пам'яток різних археологічних культур, основні методи проведення археологічних розвідок і розкопок різних типів пам'яток (стоянки, поселення, городища, виробничі центри, могильники, тощо). Практика дає можливість студентам проявити і розвинути власну ініціативу, робити власні спостереження і висновки. Практика передбачає виховання дбайливого ставлення до пам'яток історії та культури та їх раціонального використання, ознайомлення із заходами по охороні оточуючого середовища, формування вмінь створювати комплексне наукове дослідження з археології, здійснювати в майбутній професії археологічні дослідження пам'яток краю.

Одним із завдань практики може бути отримання студентом кваліфікації лаборанта археологічної експедиції, оскільки характер відповідної підготовки під час навчального року, практичні навички, здобуті під час практики, дають право практиканту виконувати роботу лаборанта по обліку і фіксації археологічних знахідок, виготовленню планів, креслень, консервації речового матеріалу і монументальних пам'яток.

У результаті проходження археологічної практики студент має **знати:**

- поняття про *культурний шар* і специфіку його залягання в залежності від різних історично-природничих факторів, а також вивчити різні аспекти дослідження культурних шарів та археологічних об'єктів, а саме :
- методику різних стадій розкопок,
- фіксація і документація об'єктів і пам'яток

- складання інвентарного польового опису,
- виготовлення креслень і малюнків,
- методи консервації пам'яток.
- **вміти:**
- провести археологічну розвідку або пошук;
- провести збір і опрацювання підйомного матеріалу;
- підготувати розбивку шурфу або розкопу;
- навчитися самостійно складати плани розкопів та його окремих квадратів або ж секторів, вести польову документацію, перш за все щоденник;
- систематизувати та обробляти археологічний матеріал, проводити його консервацію.

Компетентності.

Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК10. Здатність працювати в команді.

Спеціальні компетентності:

СК1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК6. Здатність використовувати різні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних

дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.

Програмні результати навчання:

ПРН2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки

ПРН9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів діяльності.

Перелік документації, яку студент подає на кафедру після завершення практики.

Звіт студента-практиканта здається на кафедру разом із польовим щоденником. У звіті потрібно коротко і конкретно описати роботу, яка виконувалася особисто студентом. Для узагальнення матеріалів, зібраних під час практики відводиться 2-3 дні наприкінці практики.

Структура звіту:

- 1.Коротка інформація про місце проходження практики.
- 2.Інформація про посаду, яку займав студент під час практики, його функціональні обов'язки.
- 3.Інформація про виконану роботу згідно з програмою практики або індивідуальним завданням.
- 4.Участь студента у громадському та господарському житті польового табору.
- 5.Висновки і пропозиції студента стосовно організації практики.
- 6.Додатки (малюнки, креслення розкопів, стратиграфії, окремих об'єктів).

Звіт має бути написаним від руки (допускається у друкованому вигляді), обсягом 10-15 сторінок, обов'язково повинен містити малюнки, креслення розкопів, стратиграфії, окремих об'єктів з відповідними поясненнями. Звіт повинен мати наскрізну нумерацію. Аркуші звіту повинні бути зшиті.

У звіті у лаконічній формі подаються завдання і плани, які виконував студент під час практики. Описується процес дослідження, що включає усі

послідовні стадії, аж до рекультивації поверхні на місці пам'ятки. Аналізується конкретне завдання, яке було поставлене перед студентом, і процес його виконання.

Звіти перевіряються і затверджуються керівниками практики – начальником експедиції і відповідальним за практику.

Основним звітним документом, який по завершенню практики подається на кафедру, є польовий щоденник студента-практиканта. В археологічній експедиції польовий щоденник – польовий робочий документ, в якому керівник розкопу описує досліджувану пам'ятку і хід робіт на ній. Кожен студент, що проходить археологічну практику, зобов'язаний вести польовий щоденник у відповідності з методикою археологічних досліджень. Ведення щоденника студентом-практикантом оцінюється керівником практики.

Форми контролю: перевірка щоденників та іншої документації, самоконтроль, залік.

Підсумки практики. Підсумки практики підводяться у процесі складання студентом заліку перед комісією, яка призначається завідувачем кафедрою етнології і археології. Оцінка з практики враховується нарівні з іншими оцінками, що отримує студент в ході екзаменаційних сесій I курсу, але зараховується для визначення розміру стипендії під час екзаменаційної сесії 3-го навчального семестру.

Результати складання заліків з практики заносяться в екзаменаційну відомість, проставляються в заліковій книжці і в журнал обліку успішності. Студент, що не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при складанні заліку, направляється на практику вдруге в період канікул або відрховується з навчального закладу.

Підсумкова оцінка складається з цілого ряду оцінок отриманих студентом як за теоретичні знання так і за практичні навички, отримані під час археологічної практики, а також здану документацію:

1. Оцінка за теоретичну підготовку, що виставляється шляхом опитування студентів (у формі колоквіуму) або у вигляді тестування. Це опитування проводиться перед початком розкопок і служить своєрідним допуском до участі у них. Зокрема виділяються такі групи питань:

I. Археологічні розвідки.

II. Археологічні розкопки:

1) загальні прийоми розкопок (скопування, викид землі, зачистка поверхні та профільних бровок);

2) історико-культурне визначення матеріалу;

3) розкопки стародавніх поселень;

4) розкопки стародавніх поховань;

- 5)правила обліку знахідок і реєстрація споруд;
- 6)камеральна обробка матеріалів в польових умовах;
- 7)музеєфікація археологічних матеріалів і об'єктів.

2.Оцінка за практичні навички, отримані під час практики (виставляється наприкінці практики груповим керівником спільно з керівництвом експедиції).

3.Оцінка за виконання вимог дисципліни, правил техніки безпеки (виставляється наприкінці практики груповим керівником спільно з керівництвом експедиції).

4. Оцінка за ведення польового щоденника.
5. Оцінка за підготовку звіту про проходження практики.
6. Оцінка за виконання індивідуального завдання.

Перелік документації, яку студент подає на кафедру після завершення археологічної практики :

- 1.Звіт про проходження археологічної практики.
- 2.Польовий щоденник.
- 3.Індивідуальне завдання.

Оцінювання студентів передбачає диференційований залік. Оцінка виставляється за 100 бальною системою, шкалою ECTS та національною шкалою.

II. Виробничі практики

Метою виробничої практики є перевірка, поглиблення та закріплення знань, отриманих здобувачами освіти в процесі вивчення теоретичних курсів, отримання практичних навичок в архівних установах, польових етнографічних експедиціях, музеях, відпрацювання вмінь і навичок з обраної професії, і є невід'ємною частиною освітньо-професійної програми «Історія та археологія» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 032 Історія та археологія галузі 03 Гуманітарні науки.

2. 1. Виробнича архівна практика (II курс)

Архівна практика займає помітне місце в системі фахової підготовки майбутнього історика. Архівні документи складають основне джерело вивчення історії, а архівні установи – одне з потенційних місць професійної діяльності історика. Тому практика проводиться в умовах максимально наближених до реальної професійної діяльності архівістів, забезпечуючи ефективне засвоєння основних складових їх службових обов'язків.

Вона є складовою частиною навчально-виховного процесу та поглиблює раніше набуті знання з історії та практики архівного будівництва, є логічним продовженням нормативних курсів «Вступ до спеціальності», «Архівознавство», «Джерелознавство та історіографія», «Спеціальні історичні

дисципліни», «Теорія та методика наукового дослідження». Організовується для студентів другого курсу факультету історії, політології і міжнародних відносин спеціальності «Історія та археологія».

Практика проводиться на базі Державного архіву Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). Виходячи з можливостей архіву і наявного контингенту студентів на другому курсі.

Базами для проходження практики за індивідуальним графіком можуть використовуватись Івано-Франківський міський та інші державні архіви, архівні відділи районних державних адміністрацій, архівні підрозділи підприємств, установ і організацій тощо. Всі ці особливості обумовлюються у наказі ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, що видається щорічно до початку практики. Наказом визначаються терміни і бази її проведення, розподіл студентів та призначаються керівник-методист. Студенти і керівник-методист повинні дотримуватися всіх правил внутрішнього розпорядку установи та вимог по збереженню документів.

Дирекціями архівних установ можуть бути залучені до участі в організації практики найбільш кваліфіковані працівники архівів, які координують свою роботу з керівником-методистом практики від університету.

Програма практики студентів II курсу Факультету історії, політології і міжнародних відносин спеціальності «Історія та археологія» розроблена відповідно до «Положення про організацію та проведення практик у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» від 28 квітня 2023 р. і відповідно до Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Наказу Міністерства освіти України 08 квітня 1993 р. № 93 «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міносвіти № 351 (0351281-94) від 20 грудня 1994 р.), Постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» з урахуванням Положення про організацію освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Вона враховує знання, отримані студентами з курсу «Вступ до спеціальності», «Джерелознавство та історіографія», «Архівознавство», «Спеціальні історичні дисципліни», «Теорія та методика наукового дослідження».

Архівна практика є органічною складовою підготовки студентів спеціальності 032 Історія і археологія. Згідно навчальним планам вона проводиться за планом:

Назва практики	Напрямок спеціальності	Курс	Семестр	Кількість тижнів	Кількість годин		Форма контролю
					всього	ЄКТС	
Виробнича (архівна) практика	032 Історія та археологія	другий	четвертий	2 тижні	90	3,0	залік

Виробнича (архівна) практика складається з трьох етапів (2 тижнів):

I етап – підготовчий. На цьому етапі здійснюється аналіз організаційно-функціональних особливостей бази практики.

II етап – реалізація основних функцій архівного працівника та дослідника в умовах ДАІФО.

III етап – підсумковий. Включає підготовку звіту, його захист і підсумкове оцінювання результатів практики.

Архівна практика передбачає ознайомлення студента II курсу із специфікою роботи архівної установи.

Базою архівної практики є Державний архів Івано-Франківської області, який вимагає послідовного проходження наступних взаємопов'язаних етапів.

1-й етап – адаптація до умов роботи архівної установи, спостереження за особливостями діяльності ДАІФО. Лекційне заняття “Державний архів Івано-Франківської області: історія та сучасність”.

2-й етап – екскурсія у сховище документів архіву;

3-й етап – екскурсія до бібліотеки ДАІФО;

4-й етап – майстер-клас з консервації та реставрації документів;

5-й етап – вивчення специфіки роботи всіх структурних підрозділів ДАІФО, зокрема, відділу формування Національного архівного фонду України, діловодства та науково-технічного опрацювання документів; відділу забезпечення збереженості, обліку та довідкового апарату; відділу використання інформації документів; сектору фізичної схоронності документів, бібліотеки архіву та інших;

6-й етап – самостійне виконання студентом індивідуального завдання практики;

7-й етап – підсумковий звіт практиканта завідувачу відділом, директору архіву, що проводиться в останній день архівної практики. Оформлення звітної документації.

8-й етап – захист звіту на засіданні кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки.

Впродовж **першого дня** практики відбувається адаптація до умов роботи архівної установи, спостереження за особливостями діяльності ДАІФО. Працівниками архіву проводиться лекційне заняття “Державний архів Івано-

Франківської області: історія та сучасність”. Відбувається розподіл студентів на мікрогрупи, які працюють у визначених відділах архіву під керівництвом завідувача відділу. Також керівником архівної установи проводиться екскурсія-ознайомлення з роботою конкретних структурних підрозділів архіву, визначається завдання для кожного із студентів (чи мікрогрупи).

Впродовж **другого дня** практики проводиться екскурсія у сховище документів архіву та ознайомлення з роботою відділу забезпечення збереженості документів, обліку та довідкового апарату. Особливо акцентується увага на основних одиницях обліку та зберігання документів архіву – фондах, описах та справах.

Впродовж **третього дня** практики проводиться екскурсія до бібліотеки ДАІФО, де студенти мають нагоду побачити раритетні видання, що зберігаються в архіві. Отримують інформацію про науково-довідковий апарат бібліотеки та читального залу архіву (каталоги, путівники, перелік архівних фондів, описи справ тощо).

Впродовж **четвертого дня** практики відбувається детальне ознайомлення із роботою відділу використання інформації документів (популяризація документів архіву, організація виставок, робота читального залу архіву). Особливий акцент робиться на організації роботи дослідників із документами архіву (заповненні анкети, ознайомлення із правилами роботи читального залу, замовлення документів зі сховища тощо).

Впродовж **п'ятого дня** практики відбувається детальне ознайомлення із роботою відділу звернень громадян, діловодства забезпечення та контролю. Особливий акцент робиться на організації роботи працівників архіву щодо наведення довідок соціально-правового, тематичного та генеалогічного характеру. Студенти отримують інформацію про специфіку та особливості кожного із видів довідок та під керівництвом архівних працівників шукають інформацію необхідну для формування тієї чи іншої довідки.

Впродовж **шостого дня** практики відбувається майстер-клас з консервації та реставрації документів; детальне ознайомлення із роботою сектору реставрації документів. Також студентам читається лекція про організацію роботи відділу організаційно-аналітичної та режимно-секретної служби.

Впродовж **сьомого дня** практики відбувається детальне ознайомлення роботою відділу формування Національного архівного фонду, діловодства та науково-технічного опрацювання документів. Студенти отримують інформацію про установи та організації, які згідно законодавство у визначений термін зобов'язані передавати свої документи до архіву; документи тимчасового та постійного зберігання в установах; формування особових фондів сучасних науковців, громадських діячів тощо.

Впродовж *восьмого – дев'ятого дня* практики студенти працюють над індивідуальними завданнями зміст яких зводиться до безпосередньої роботи у відділах архіву з його фондами і колекціями, поглиблення знань з організації науково-довідкового апарату до документів, створення систематичного каталогу, тематичної картотеки, ознайомлюються з архівними путівниками та довідниками, оглядами документів, виявлення документальних матеріалів у фондах архіву з конкретної теми тощо.

У останній *десятий день* практики студенти оформляють звітну документацію, підводять підсумки практики разом з завідувачами відділів, директором архіву та керівником-методистом.

Основна **мета** архівної практики – здобуття студентами навичок професійної діяльності спеціаліста-історика, ознайомлення зі специфікою архівної роботи.

Досягнення мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- закріплення й поглиблення отриманих теоретичних знань з курсів – «Вступ до спеціальності», «Архівознавство», «Джерелознавство та історіографія», «Спеціальні історичні дисципліни», «Теорія та методика наукового дослідження»;
- практичне ознайомлення з організацією архівних установ в Україні, напрямками та формами їх роботи щодо комплектування, обробки, систематизації, обліку, зберігання та використання архівних документів;
- оволодіння навичками раціонального пошуку, відбору, аналітичної і синтетичної критики архівних документів і матеріалів, методикою їх використання у науково-дослідній, навчально-виховній та іншій роботі за професійною спрямованістю;
- формування навичок індивідуальної та групової роботи, самоорганізації, прагнення до самоосвіти, систематичного набуття й поповнення знань, вмінь і навичок роботи за обраним фахом.
- залучення до активної популяризації матеріалів архівних фондів серед населення в соціально-правових, господарських, культурно-просвітницьких та інших цілях.

Під час архівної практики студенти повинні

знати:

- найважливіші законодавчі акти у галузі архівної справи;
- закономірності, принципи, методи, форми роботи архівних установ; напрямками та формами роботи архівних установ щодо комплектування, обробки, систематизації, обліку, зберігання та використання архівних документів;

вміти:

- здійснювати раціональний пошук, відбір, аналітичну і синтетичну критику архівних документів і матеріалів;
- оволодіти методикою використання архівних документів у науково-дослідній, навчально-виховній та іншій роботі за професійною спрямованістю.

Під час архівної практики студент ознайомлюється із специфікою роботи Державного архіву Івано-Франківської області. Під час практики студенти можуть залучатися адміністрацією для надання допомоги базі практики, але характер усієї праці має відповідати профілю виробничої практики.

Компетентності

Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК10. Здатність працювати в команді.

Спеціальні компетентності:

СК1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК6. Здатність використовувати різні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

Програмні результати навчання:

ПРН2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері

історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки

ПРН9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів діяльності.

Перелік документації, яку студент подає на кафедру після завершення практики:

1. Завдання-звіт, заповнений студентом, в якому містяться:

– терміни початку і закінчення практики, інформація про виконання програми практики з підписом керівника установи і печаткою (директора ДАІФО);

– перелік всіх видів робіт, що здійснювались за період практики.

– оцінки та підписи керівника-методиста.

2. Щоденник роботи студента-практиканта, де фіксуються види і назви виконаних на кожному занятті практичних робіт, подається коротка характеристика їх змісту, особливостей методики їх виконання.

3. Належним чином оформлене індивідуальне завдання.

Звітні документи акуратно оформлюються від руки і подаються керівнику-методисту на наступний робочий день після завершення практики. Звітна документація перевіряється та оцінюється керівником-методистом.

Форми контролю: перевірка щоденників та іншої документації, самоконтроль, залік.

Підсумки практики.

Після закінчення терміну практики студенти звітують перед кафедрою історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки. Загальна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту в друкованому вигляді. Оформляється звіт за вимогами, які передбачені РПП.

Звіт разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (щоденник, та ін.), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами, передбаченими РПП, подається на захист.

Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеній завідувачем кафедрою або заступником декана Факультету. До складу комісії входять факультетський керівник практики і, за можливості представники, від баз практики. Підсумковий контроль за змістовними модулями здійснюється після перевірки звітної документації керівником-методистом. Залік із практики студент складає комісії, призначеній деканом факультету. Підсумкова форма контролю – залік.

Оцінка виставляється за шкалою від 0 до 100 балів. Залік з практики заноситься у відповідну відомість, залікові книжки. Студент, який отримав незадовільну оцінку за практику, відраховується з університету за поданням декана факультету. Підсумки архівної практики обговорюються на засіданнях кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки, а загальні підсумки практики підводяться на засіданні вченої ради факультету.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний навчальний план (залікову книжку) студента за підписом керівника-методиста від підрозділу Університету та враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії.

Студент, який не виконав програму практики, отримав незадовільний відгук на базі практики, незадовільну оцінку за практику, відраховується з Університету.

Якщо програма практики не виконана студентом з поважної причини, то Університет надає можливість студенту пройти практику повторно (в межах графіка освітнього процесу).

Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри та заслуховуються вченою радою Факультету не менше одного разу протягом навчального року.

2. Виробнича етнографічна практика (III курс)

Виробнича етнографічна практика займає важливе місце в системі професійної підготовки майбутнього історика. Введення на факультеті історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника пояснюється потребою актуалізувати дослідження історико-культурної спадщини етносу, формування бережливого і шанобливого ставлення до культурної спадщини українського народу, утвердження національної само ідентифікації, емоційно-моральної сфери особистості, розвитку духовної культури України.

Особливістю етнографічної практики є те, що саме у її процесі набуваються студентами навички роботи з інформаторами засвоюючи при цьому деякі практичні ази науково-пошукової польової роботи. Набуті навички та матеріали польової етнографічної практики передбачають виховання дбайливого ставлення до пам'яток історії та народної культури і побуту, раціонального його використання у навчальному процесі студентів, написання ними курсових і дипломних робіт, застосування їх у подальшій науково-дослідницькій діяльності.

Програма практики студентів III курсу Факультету історії, політології і

міжнародних відносин спеціальності 032 «Історія та археологія» розроблена відповідно до «Положення про організацію та проведення практики у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора від 28 квітня 2023 р. № 246) і відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року, Указу Президента України від 04.07.2005 № 1013/2005 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», положень Концепції досконалості Європейського фонду управління якістю, вимог Міжнародного стандарту якості ISO серії 9000.

Вона враховує знання, отримані студентами з курсів «Загальна етнологія», «Етнологія України» та «Етнографія».

Згідно навчальним планам навчальна етнографічна практика проводиться за планом:

Назва практики	Напрямок спеціальності	Курс	Семестр	Кількість тижнів	Кількість годин		Форма контролю
					всього	ЄКТС	
Виробнича етнографічна практика	032 «Історія та археологія»	третій	шостий	2 тижнів	90	3,0	залік

Виробнича етнографічна практика складається з трьох етапів (2 тижні):

I. Передекспедиційний етап.

1. Теоретична підготовка до етнографічної практики. Встановлення пріоритетних завдань (фіксація зразків традиційної матеріальної культури, записування інформаторів, вивчення духовної культури, комплексний аналіз місцевої традиційної культури). Вивчення локальних особливостей досліджуваного регіону (межі етнографічного регіону, його історія, специфіка явищ традиційної культури, діалектні норми тощо). Принципи фіксації матеріалу. Аналіз методик польової роботи. Студіювання тематичних запитальників та розробка нових.

2. Практична пропедевтична робота. Розроблення докладного плану проведення експедиції. З'ясування типових норм щодо фіксації та паспортизації етнографічних матеріалів. Технічне забезпечення етнографічної практики. Освоєння апаратури. Проведення тренувальних сеансів.

3. Індивідуальне приготування учасника етнографічної експедиції.

4. Передвиїзний збір для перевірки комплектності експедиційної групи.

5. Виїзд експедиції у місце обстеження.

II. Експедиційний етап

1. Початок роботи експедиції. Налагодження контактів із місцевим населенням. Вивчення географії місцевості. Ознайомлення із історико-культурними пам'ятками досліджуваної місцевості.

2. Пошук інформантів, організація збиральницького сеансу. Створення реєстру потенційних респондентів. Виявлення талановитих авторитетних знавців місцевих традицій, активних учасників народних обрядодійств.

3. Збиральницький сеанс.

3.1. Магнітофонний запис збиральницького сеансу. Встановлення „живого” контакту із інформантом. З'ясування паспортних даних. Акцентування на тих аспектах, які найкраще знає інформант. Ретельне вивчення етнографічних явищ, що презентують оригінальну місцеву традицію. Проведення повторних сеансів. Увага до фіксації варіантів одного явища.

3.2 Паралельна фіксація збиральницького сеансу у "польовому зошиті": паспортні дані збиральницького сеансу; список опитаних респондентів, хто саме надавав інформацію; повний словесний текст, записаний скорописом; репліки; незрозумілі чи нечітко вимовлені слова з поясненнями та коментарями інформаторів, розповіді інформанта про своє життя тощо; описи чи замальовки житлових та господарських будівель, ландшафт, історичні пам'ятники тощо.

3.3. Інші форми фіксації збиральницького сеансу. Фото-, відеозйомка.

III. Післяекспедиційний етап

1. Опрацювання етнографічних матеріалів:

а) Транскрипція словесних текстів;

б) Чистове оформлення етнографічних матеріалів.

2. Оформлення експедиційних матеріалів для здачі та архівування

а. Порядок комплектування архівної папки:

б. Оформлення архівної папки

в. Звіт про етнографічну практику

г. Схема населеного пункту, де проводилися обстеження

г. Реєстраційний список зібраного етнографічного матеріалу

д. Документування етнографічних матеріалів

е. Документування аудіозаписів

є. Документування з картографування та колекціонування артефактів

ж. Реєстраційна картка аудіо касети

з. Типовий бланк інвентарного опису

и. Архівне шифрування етнографічної документації

Базами етнографічної практики є науково-дослідницькі інституції, спеціалізовані інститути, музеї, заклади культури, відділи освіти райдержадміністрацій, які відповідають вимогам програми практики, що забезпечені висококваліфікованими кадрами (наукові співробітники,

культурологи, вчителі) і відповідають вимогам програми практики відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів. Це Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського, Національний заповідник «Давній Галич», Долинський краєзнавчий музей «Бойківщина» ім. Тетяни і Омеляна Антоновичів, Національний природний парк «Гуцульщина», Національний природний парк «Верховинський», відділ освіти Надвірнянської районної державної адміністрації, відділ освіти Долинської районної державної адміністрації.

Студенти-заочники проходять практику за місцем проживання.

Після завершення етнографічної практики студент оцінює та усвідомлює власний досвід пошукової роботи, що сприяє його становленню як науковця, громадянина і особистості.

Метою практики є ознайомлення студентів зі специфікою етнографічної експедиції, закріплення знань, отриманих студентами III курсу з теоретичних курсів «Загальна етнологія», «Етнологія України», «Етнографія», формування і розширення професійних знань студентів про історію, культуру, побут українців Прикарпаття, етнічних груп, що населяють територію краю, опанування набутих знань і спостереженням за мовленням інформаторів, знання усної і пісенної народної творчості, отримання ними первинних професійних умінь і навичок, формування вміння приймати самостійні рішення у фаховій підготовці етнолога. Безпосередньо головною метою етнографічної практики є комплексне етнографічне обстеження обраного району. Студенти здійснюють письмово і за допомогою електронних носіїв записи народних переказів, легенд, набуваючи при цьому навичок етнографічної праці.

Основні завдання етнографічної практики

- забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з польовими етнографічними опитуваннями, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних та виховальних завдань;
- формувати у студентів психологічну готовність до польової етнографічної роботи.
- поглибити інтерес студентів до міжпоколінних традицій що сприятиме виробити творчий підхід до дослідницької етнографічної діяльності;
- формувати вміння проводити науково-дослідницьку роботу.
- виховати почуття поваги до інших народів, розвиває культурознавчу, народознавчу, методичну, педагогічну компетенції майбутнього історика;
- сприяти становленню особистості студента-практиканта.
- поглибити інтерес студентів міжпоколінних традицій що сприятиме набуттю професійних навичок, що веде до усвідомлення своєрідності народу;

- проводити роботу з респондентами методами опитування, анкетування і бесіди;
- складати запитальник і анкети;
- проводити фіксацію об'єктів матеріальної культури та явищ духовної культури;
- на основі етнологічних знань проводити аналіз й узагальнення досвіду з етнографічної практики;
- розробляти перспективний і поточний плани роботи етнографічної практики;
- застосувати і поглибити отримані студентами теоретичні знання з курсів «Загальна етнологія», «Етнографія», «Історичне краєзнавство», «Джерелознавство». Відомості, які отримують студенти у період проходження музейної практики після завершення II курсу, органічно доповнюють названі навчальні курси. Фактологічний матеріал, предмети матеріальної культури, зібраний студентами, сприятиме кращому засвоєнню теоретичних положень даних дисциплін та створенні етнографічного музею при Інституті історії і політології;
- виходячи з сучасних завдань і вимог до підготовки спеціалістів високої кваліфікації, виробити у студентів навички практично-дослідницької, наукової і збиральницької роботи пам'яток матеріальної та духовної культури в процесі організації і проведення навчально-виховного процесу. На цій основі розвивати у них прагнення до самоосвіти, систематичного набуття й поповнення знань;
- ознайомити практикантів з методикою польових досліджень; навчити основним формам роботи в експедиції: особистому спостереженню, навикам спілкування з інформаторами, методам фіксації речових матеріалів і збору етнографічних колекцій;
- навчити правилам ведення і збереження польової документації;
- на основі передового досвіду навчити студентів методиці використання польових матеріалів у науково-дослідній, виховній та практичній роботі за професійною спрямованістю;
- залучити студентів до активної громадської, культурно-просвітницької діяльності серед населення, популяризації виявлених польових матеріалів.
- сприяти згуртуванню студентського колективу, формуванню особистості майбутнього історика.

Підготовка в університеті до навчальної етнографічної практики характеризується інтегрованістю, взаємозв'язком усіх компонентів (навчальних дисциплін, музейної практики, науково-дослідної роботи) і їх скоординованістю з метою досягнення головної мети – розвитку індивідуальності, особистості студента як майбутнього вчителя і науковця.

Перед початком виробничої етнографічної практики студент повинен **знати:**

1. Теорію і методику польових досліджень, „Кодекс професійної етики етнологів”.
2. Основні поняття етнографічної науки, її методологію і завдання.
3. Етнографічне районування України, його характеристики та особливості.
4. Особливості життєдіяльності етнічних та етнографічних груп на території України.
5. Основні риси сільськогосподарської культури, поселення і житла, комплекси одягу етнографічних районів України.
6. Народні промисли і народні ремесла, традиції народного харчування, особливості матеріальної культури в різних районах України.
7. Суспільні відносини на Україні в їх історичному розвитку, громадський та сімейний побут, народний етикет.
8. Основні ознаки усної народної творчості, календарні свята та обряди, народні знання та вірування тощо.

Перед початком виробничої етнографічної практики студент повинен **вміти:**

- 1) самостійно скласти тематичний запитальник;
- 2) здійснювати опитування респондентів і належно фіксувати отриману інформацію;
- 3) користуватися технічними засобами (диктофон, фотоапарат, відеокамера).

Компетентності

Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК10. Здатність працювати в команді.

Спеціальні компетентності:

СК1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК6. Здатність використовувати різні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

Програмні результати навчання:

ПРН2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки

ПРН9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів діяльності.

Перелік документації.

Після завершення виробничої етнографічної практики студент подає керівнику-методисту такі документи:

1. План виробничої етнографічної практики з помітками про виконання.

2. Етнографічні матеріали за таким орієнтовним змістом:

Розділ I. Теоретична частина

Короткі відомості про населений пункт, його історію та етнокультурні особливості, про етнографічний район тощо.

Розділ II. Практична частина

Висновки про інформацію, одержану в ході опитування респондентів.

Розділ III. Відомості про інформаторів, від яких записано даний матеріал.

3. Аудіозаписи і відеозаписи.

4. Картографування місцевості.

5. Фіксація і колекціонування зібраних артефактів.

3. Звіт. У звіті повинна бути коротко і конкретно описана робота, особисто виконана студентом. У ньому зазначається об'єкт і причини його дослідження,

хронологічні етапи вивчення, власні спостереження і враження, висновки, рекомендації щодо покращення ефективності проходження етнографічної практики. Аркуші звіту повинні бути зшиті. Звіт з практики захищається студентом перед комісією, призначеною завідувачем кафедри.

4. Щоденник практики (польовий зошит)

Упорядкований матеріал в електронному варіанті (або як відеозапис) передається на збереження в архів кафедри етнології і археології. Після здачі матеріалів практики керівнику-методисту проводиться підведення підсумків виробничої етнографічної практики.

Форми контролю. Щотижневою формою контролю є перевірка керівником практики щоденників студентів і ознайомлення з усіма опрацьованими матеріалами; самоосвіта, кінцева форма – залік.

Підсумковий контроль студентів.

Підсумки виробничої етнографічної практики підводяться на засіданні кафедри етнології і археології:

- підведення підсумків роботи практикантів;
- виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі;
- оцінка якості роботи з організації практики її керівниками;
- визначення заходів, спрямованих на подальше покращення виробничої етнографічної практики.

Загальна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником практики, в друкованому та електронному вигляді. Оформляється звіт за вимогами, які передбачені.

Звіт в електронному вигляді разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (польовий щоденник, аудіо записи та ін.), подається на рецензування керівнику практики. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами подається на захист.

- Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеній завідувачем кафедрою. До складу комісії входять керівник практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни. Підсумки навчальної практики підводяться на засіданні кафедри: підведення підсумків роботи практикантів;
- виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі;
- оцінка рівня теоретичної і практичної підготовленості студентів до роботи за спеціальністю;
- оцінка якості роботи з організації практики її керівниками;
- визначення заходів, спрямованих на подальше поліпшення практики.

Упорядкований матеріал в роздрукованому вигляді (за можливості аудіо- та відеозаписи) передаються на кафедру етнології і археології Факультету історії, політології і міжнародних відносин.

Зафіксовані під час практики етнографічні матеріали передаються у папці на зав'язках у формі набраного в текстовому редакторі та видрукуваного на принтері тексту, який оформляють з дотриманням таких вимог:

- формат паперу – А 4;
- поля: ліве - 30 мм, праве - 20 мм, верхнє - 20 мм, нижнє - 20 мм; міжрядковий інтервал - 1,5;
- шрифт – Times New Roman;
- розмір шрифту (кегель) – 14;
- нумерація сторінок – наскрізна справа у верхньому куті.

Основний зміст підсумкового засідання кафедри складають доповіді з узагальнення досвіду роботи студентів з питань проходження практики.

Результати складання заліку з практики заносяться в екзаменаційну відомість, проставляються в заліковій книжці і в журнал обліку успішності.

Студент, що не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при складанні заліку, направляється на практику вдруге в період канікул або відраховується з навчального закладу.

Керівник практики інформує адміністрацію навчального закладу щодо фактичних термінів початку і закінчення практики, складу груп студентів, які пройшли практику, їх дисципліни, стану охорони праці і протипожежної безпеки на базі практики і з інших питань організації і проведення практики.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний навчальний план (залікову книжку) студента за підписами керівника-методиста та враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії.

Студент, який не виконав програму практики, отримав незадовільний відгук оцінку за практику, відраховується з університету.

Якщо програма практики не виконана студентом з поважної причини, то навчальним закладом надається можливість студенту проходження практики повторно у пізніший термін (в межах графіку навчального процесу).

Основний зміст підсумкового проблемного засідання кафедри складають доповіді з узагальнення досвіду роботи студентів з питань проходження практики.

Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри етнології і археології та заслуховуються вченою радою Факультету не менше одного разу протягом навчального року.

Підведення підсумків етнографічної практики проводиться після здачі матеріалів практики керівнику-методисту.

Практика вважається такою, що відбулася, за умови здачі в паперовій папці на зав'язках усіх вказаних звітних документів, а саме:

- етнографічних матеріалів;
- звіту;
- щоденника;
- плану практики.

Всі документи зробити в 2-х екземплярах: паперовому, крім фото і цифровому на CD-диску (в цифровому повинні бути фото, аудіо, план практики, звіт, щоденник).

3.Музейна виробнича практика (IV курс)

Виробнича музейна практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців освітнього рівня бакалавр спеціальності 032 «Історія та археологія» ОП «Історія та археологія».

Особливістю музейної практики є те, що в її процесі відбувається навчання усіх видів роботи у музеї, формуються уміння і навички, необхідні для підготовки і проведення екскурсії, створення тематичної експозиції тощо.

Музейна практика, передбачена навчальним планом Факультету історії, політології і міжнародних відносин на IV курсі, займає важливе місце в системі професійної підготовки майбутніх істориків, наукових співробітників. Необхідність проходження студентами такої практики пояснюється потребою актуалізувати дослідження історико-культурної спадщини етносу, формувати бережливе і шанобливе ставлення до культурної скарбниці народу, розвивати емоційно-моральну сферу особистості, її духовні потреби і ціннісні орієнтації. Будучи складовою частиною навчально-виховного процесу, вона поглиблює раніше набуті знання з музеєзнавства, історії та етнографії.

Виробнича музейна практика проводиться згідно з графіком освітнього процесу Університету.

Програма виробничої музейної практики студентів IV курсу Факультету історії, політології і міжнародних відносин спеціальності 032 «Історія та археологія» розроблена відповідно до «Положення про організацію та проведення практики у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора від 28 квітня 2023 р. № 246) і відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року, Указу Президента України від 04.07.2005 № 1013/2005 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», положень Концепції досконалості Європейського фонду управління якістю, вимог Міжнародного стандарту якості ISO серії 9000. Вона враховує знання, отримані студентами з курсів «Музеєзнавство», «Джерелознавство та історіографія»,

«Спеціальні історичні дисципліни», «Археологія», «Давня та середньовічна історія України», «Історія України XV – XVIII ст.», «Історія України XIX – початок XX ст.», «Історія України XX – початок XXI ст.», «Етнографія», «Історія первісного суспільства», «Історія середніх віків», ін.

Програма розроблена при співпраці із Г.М. Беднарчик – директором Івано-Франківського краєзнавчого музею, який є основною базою практики.

Виробнича музейна практика є органічною складовою підготовки студентів спеціальності 032 «Історія та археологія» і проводиться за планом:

Назва практики	Спеціальність	Курс	Семестр	Кількість тижнів	Кількість годин		Форма контролю
					всього	ЄКТС	
Музейна практика	032 «Історія та археологія»	IV	VIII	2 тижні	90	3	залік

Музейна практика складається з наступних трьох етапів (2 тижнів):

1. Підготовчий етап (ознайомлення з порядком проходження практики; проведення настановчої наради та інструктажу з техніки безпеки; ознайомлення з графіком роботи музейної установи).

2. Основний (проведення ознайомлюючої екскурсії, ознайомлення з роботою відділів бази практики та розподіл по робочих місцях; аналіз науково-методичної літератури з вибраного напрямку, опрацювання музейних матеріалів з вибраної теми; підготовка та апробація тексту екскурсії; участь у наукових заходах музею; систематичне консультування з керівником практики).

3. Підсумковий.

Підготовка звітної документації, її захист і підсумкове оцінювання результатів практики.

Базами музейної практики є Івано-Франківський краєзнавчий музей, Івано-Франківський обласний музей визвольної боротьби імені Степана Бандери, Долинський краєзнавчий музей Тетяни і Омеляна Антоновичів «Бойківщина», з якими Факультет історії, політології і міжнародних відносин уклав угоду про співробітництво, в тому числі і стосовно практики студентів.

Метою музейної практики є перевірка, поглиблення та закріплення знань, отриманих здобувачами освіти у процесі навчання, набуття навичок дослідницької, практичної та організаційної роботи в галузі музейної справи, необхідних для науково-дослідницької та культурно-просвітницької діяльності випускників спеціальності 032 «Історія та археологія».

Основні завдання музейної практики

- забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з науковою роботою у сфері музейної справи;

- розвивати в практикантів уміння проводити дослідження з використанням сучасних методів і прийомів наукової діяльності;

- виходячи з сучасних завдань і вимог до підготовки спеціалістів, виробити у студентів навички практичної дослідницької і наукової роботи. На цій основі розвивати у них прагнення до самоосвіти, систематичного набуття й

поповнення знань;

- формувати в майбутніх наукових співробітників вміння і навички, що сприяють розвиткові їхніх професійних якостей;

- залучити студентів до активної громадської, культурно-просвітницької діяльності серед населення, популяризації виявлених музейних матеріалів, усвідомлення важливої ролі музеїв у науковому й культурному житті суспільства.

Під час практики студенти повинні **знати:**

– найважливіші законодавчо-нормативні документи у сфері музейної справи;

– тенденції розвитку сучасних музейних установ;

– закономірності, принципи, методи, форми і засоби музеєзнавчої роботи;

– особливості організації та проведення навчально-виховної роботи у музейних установах відповідно до положень нормативно-правової бази національної системи освіти;

– структуру і динаміку розвитку музейних установ світу;

– методи підготовки та проведення екскурсії.

Під час практики студенти мають **вміти:**

- складати плани-роботи діяльності музею;

- аналізувати наукову й методичну літературу й використовувати її для складання тематико-експозиційного плану та написання тексту екскурсії;

- обирати ефективні прийоми роботи із відвідувачами музею;

- відбирати й використовувати відповідні методи для підготовки музейної експозиції.

Компетентності

Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК10. Здатність працювати в команді.

Спеціальні компетентності:

СК1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

СК6. Здатність використовувати різні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

СК10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

СК12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

Програмні результати навчання:

ПРН2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки

ПРН9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН10. Застосовувати сучасні методиками у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів діяльності.

Перелік документації, яку студент подає на кафедру після завершення практики:

1. Індивідуальний графік проходження практики.
2. Щоденник практики.
3. Звіт про проходження музейної практики.
4. Текст екскурсії.
5. Тематико-експозиційний план.

Усі матеріали подаються у друкованому вигляді у форматі А4, шрифт Times New Roman 14. Уся звітна документація має бути оригінальною.

У звіті необхідно коротко і конкретно описати обсяг роботи, виконаний студентом впродовж усього терміну проходження практики. Структура звіту

включає: титульну сторінку; короткі відомості про місце проходження практики; інформацію про роботу, виконану студентом впродовж терміну

проходження практики (складання фондової документації, тематико-експозиційного плану, підготовка тексту екскурсії тощо).

Звітна документація перевіряється і затверджується керівником-методистом. Щоденник проходження студентом музейної практики є одним з базових документів звітної документації. Зразок оформлення титульної сторінки щоденника студента-практиканта додається. Щоденник повинен містити основні відомості про студента (прізвище, ім'я, по-батькові, курс, група), керівника-методиста (прізвище, ініціали, науковий ступінь, вчене звання), графік проходження практики (початкова і кінцева дати). Щоденник повинен містити конкретну інформацію про проведену роботу впродовж практики.

Практикант заповнює індивідуальний графік, у якому відображено основні види робіт, виконані під час практики.

Текст екскурсії повинен бути оригінальним, не перенасиченим фактажем й відповідати тематико-експозиційному плану. У тематико-експозиційному плані мають бути відображені: тематична структура експозиції (назва розділів, тем і підтем), номер експонатів по порядку, назви і зміст експонатів (тексти, цитати, анотації, етикетки), тип експоната (текст, оригінал, копія, фото, макет, карта тощо), кількість експонатів, розмір експоната (довжина, ширина, висота), місце в експозиції, місце зберігання експоната або джерело надходження в експозицію, примітки. Тематико-експозиційний план має включати опис як мінімум 10 експонатів виставки музею.

Основними формами контролю є:

- облік присутності студентів на базі практики;
- фіксація часу початку і закінчення роботи студента;
- запис про виконаний об'єм роботи впродовж кожного дня практики (здійснюється студентом у щоденнику практики);
- перевірка керівником-методистом виконання кожним студентом зокрема і мікрогрупою в цілому завдань практики (здійснюється керівником-методистом вибірково і в обов'язковому порядку після завершення практики);
- захист студентом-практикантом звіту про проходження практики.

Підведення підсумків практики.

Після закінчення терміну практики уся звітна документація оформляється згідно вимог та подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами подається на захист.

Підсумки навчальної практики підводяться на засіданні кафедри етнології і археології:

- підведення підсумків роботи практикантів;
- виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі;
- оцінка рівня теоретичної і практичної підготовленості студентів до роботи за спеціальністю;
- оцінка якості роботи з організації практики її керівником;
- визначення заходів, спрямованих на подальше поліпшення практики.

Підсумки проходження музейної практики підводяться у формі заліку.

Здобувач освіти, який не виконав програму практики, відраховується з Університету. Якщо програма практики не виконана студентом з поважної причини, то навчальним закладом надається можливість студенту проходження практики повторно у пізніший термін (в межах графіку навчального процесу).

Основний зміст підсумкового засідання кафедри етнології і археології складають доповіді з узагальнення досвіду роботи студентів з питань проходження практики.

Керівник практики інформує адміністрацію навчального закладу щодо фактичних термінів початку і закінчення практики, складу груп студентів, які пройшли практику, їх дисципліни, стану охорони праці і протипожежної безпеки на базі практики і з інших питань організації і проведення практики.